
DICHTERBIJ

Hoezo hulp, ik weet het zelf toch beter

Gerard Lohuis

Er hangt een gespannen stilte in de wachtkamer en iedereen lijkt in gedachten verzonken te zijn. Een nieuwkomer wordt met een vluchtige blik waargenomen waarna de krant of de eigen gedachtewereld hun aandacht weer opeisen. Henri zoekt een lege plek in deze stilte en doet een schichtige poging een praatje aan te knopen. De afkerige blikken doen de poging al snel stranden en Henri gaat, zichtbaar niet op z'n gemak, zitten. Als klein jongetje nam ik op dezelfde manier, samen met mijn moeder, plaats in de wachtkamer bij de tandarts. Rillend van de zenuwen en in spanning wachtend tot het nare belletje de stille tocht naar de behandelkamer aankondigde. Ik hoopte altijd tevergeefs dat er veel mensen in de wachtkamer zouden zitten, zodat het nog even duurde voordat de oude tandarts riep: "zo jongetje, doe jij jouw mond eens netjes voor mij open". Die gebiedende wijs en "dat jongetje" komt nog steeds bij me naar boven wanneer iemand het over "dat jongetje" heeft.

In onze wachtkamer is er geen belletje en worden cliënten netjes opgehaald. Ik meld me bij Henri die verbaasd naar me kijkt en vraagt of ik psychiater ben. Het is duidelijk dat hij een intakegesprek met een psychiater verwacht en mijn functie van sociaal psychiatrisch verpleegkundig zegt hem niet zo veel. Sterker nog, hij kan het niet verbergen dat hij het maar niets vindt en dat alles wat anders is dan een psychiater, hem niet interesseert. Ik zit nog niet op m'n stoel en heb nog geen gelegenheid gekregen om de gang van zaken uit te leggen, of Henri barst los. Hij had op z'n minst een oudere psychiater met veel ervaring tegenover zich verwacht want zijn problemen zijn dermate ernstig dat alleen een psychiater hem kan helpen. Dat Henri een keurige opvoeding genoten heeft blijkt vervolgens uit het feit dat hij naar mijn mening vraagt en meldt er gelijk bij dat het niet persoonlijk is bedoeld. Nu komt het wel meer voor dat mensen bij een intake een gecompliceerd en moeilijk gesprek verwachten, dat voor sommigen alleen aan een psychiater overgelaten kan worden. Na enige uitleg en nadat het gesprek heeft plaatsgevonden, doet de professie er niet meer toe en is vooral de manier waarop de cliënt zijn probleem heeft kunnen bespreken en de manier waarop er erkenning is gegeven aan de cliënt, nog van belang. Natuurlijk wordt er gekeken naar de aard van het probleem, hoe iemand er mee omgaat en waarom het in het hier en nu een probleem voor iemand is. Vaak zijn er anderen bij betrokken en dat heeft weer invloed op de manier waarop iemand de problemen dagelijks ervaart. Maar Henri denkt er anders over. Hij heeft geen zin om mij te vertellen wat het probleem is en eigenlijk moet ik begrijpen dat hij zelf goed in staat is de eigen problemen op te lossen. Hij is alleen gekomen omdat zijn huisarts er op heeft aangedrongen en hij liever geen problemen wil hebben met zijn huisarts. Hij heeft de huisarts beloofd om één keer met de psychiater te gaan praten zodat hij medicijnen zou krijgen tegen zijn sombere gevoelens. Vervolgens legt Henri mij uit dat zijn leven 'even in een dipje zit en dat hij recht heeft op prozac zodat hij zich weer 'happy' kan voelen. En ik zal dat zeker wel begrijpen, vindt Henri. Dit laatste wordt zo achteloos en vol van arrogantie verteld, dat ik bijna in de lach schiet. Het is opvallend hoe hij eerst het recht op een wijze psychiater claimt en vervolgens meldt dat hij zijn eigen 'dipje' zelf wel kan oplossen als ik maar doe wat hij van me wil. Blijkbaar is Henri nog niet uitgevuurd en begint nu het gesprek om te draaien: hij gaat de vragen stellen.

Of ik analytisch dan wel gedragsmatig ingesteld ben en waar ik mijn opleiding heb gedaan. Het gesprek is dan zo'n vijf minuten op gang en ik heb al een aardig beeld gekregen over de diagnose rondom zijn persoonlijkheid. Niet dat ik er iets mee kan, want elke kritische vraag van mijn zijde zal hij met een tegenvraag beantwoorden. Ieder gesprek is op z'n minst gebaseerd op respect en van zijn kant is dat in ieder geval afwezig. Mijn tenen willen zich liever niet krommen in mijn schoenen maar ik wil Henri ook niet voor zijn hoofd stoten. Ik wacht nog zo'n drie minuten en dan blijkt hij uitgevraagd te zijn, zonder een antwoord te hebben gekregen. Ik begin er wel plezier in te krijgen en moet weer aan de tandarts denken: "zo jongetje nu ga jij jouw mondje eens netjes voor mij opendoen".

Een half uur later verlaat Henri bevrijd van de zenuwen de kamer en is de volgende afspraak gemaakt.

Thuis

Paul Hemels

In de verhoorkamer geeft de Somalische vrouw haar baby de borst. Het andere kind - een dochtertje van ongeveer vier jaar - kijkt toe, en houdt haar pop stevig vastgeklemd.

Enkele dagen geleden stapte de vrouw met haar twee kinderen uit de bus, in een klein en voor haar onbekend dorp. Op zoek naar stamgenoten. Gekleed in traditionele, kleurrijke kleding, haar gehele bezit in drie plastic tassen.

Vermoeid en vermagerd, nauwelijks geld, en een beduimeld briefje in een haast onleesbaar handschrift. Na lang zoeken vond zij het adres, waarna snel bleek dat ze niet welkom was. Boos, maar vooral radeloos - en dus luid schreeuwend - zwierf ze door de doorgaans rustige dorpsstraten. De baby in een draagdoek en de peuter aan haar hand.

"Maar hier moeten ze weg, het politiebureau is geen opvangtehuis", zegt de dienstdoende agent.

Na telefonisch overleg met verschillende hulpverleningsinstanties wordt duidelijk dat een 'tehuis voor maatschappelijke opvang' de meest geschikte plaats is. Zo gaat dat dus... ontheemde mensen, gevlucht uit hun geboorteland, kunnen altijd nog terecht in een voorziening voor daklozen, tussen alcoholisten en junks.

Ik beschik over een indrukwekkende lijst met ruim twintig telefoonnummers van opvanghuizen, waarvan de meeste zich ver buiten de regiogrenzen bevinden.

Voortdurend herhaal ik dezelfde vraag: "Is er plaats voor een Somalische vrouw met twee kleine kinderen?"

"Geen mensen van buiten onze regio".

"Wij laten geen kinderen toe".

"De achtergrond is zo onduidelijk, daar beginnen we niet aan".

"Een baby... tsja... daar zijn we niet op ingesteld".

"We zitten helemaal vol".

"Geen verzekering? Het spijt me, echt niet..."

Tenslotte is de moeder-overste van een klooster - veertig kilometer verder - vol begrip en zeer gastvrij: "Natuurlijk zijn ze welkom".

Omdat ze pas 's avonds terecht kunnen neem ik moeder en kinderen mee naar mijn kantoor. In afwachting van het tijdstip van vertrek krijgen ze één van de leegstaande werkkamers ter beschikking. Een vriendelijke secretaresse haalt speelgoed (waar haalt ze dat nu opeens vandaan..?). Er wordt gezorgd voor brood en melk. Het dochtertje is snel gewend aan de nieuwe omgeving.

Terwijl haar moeder slaapt in een stoel, speelt het kind een vrolijk spel in de anders zo saaie gangen.
Ondertussen wordt voorzichtig gediscussieerd over wat wél en wat niét geoorloofd - en zelfs grensoverschrijdend - is.
"Ze hiér mee naar toemenen? De GGZ is geen opvangtehuis", wordt geopperd, "stel je voor dat straks iederéén..."
Maar ze gaan toch ook weer wég - vanavond al.
Enkele uren later worden we hartelijk ontvangen door twee religieuzen. Ik leg uit dat het nog wel even kan duren voordat de voorgeschiedenis volledig bekend is, en er naar een definitieve oplossing gezocht kan worden. En of ze misschien een paar dagen langer mogen blijven..?
"Zolang het nodig is kunnen ze bij ons zijn", antwoordt de zuster glimlachend.
Tijdens de terugreis zegt mijn collega (evaluerend, zoals altijd): "Dat klooster is een prima plek voor hen. Voorlopig zitten ze daar goed. Maar toch... het klopt vandaag niet allemaal..."
Nee, vandaag klopt het niet helemaal.
Zwijgend rijden we naar huis.
Naar huis.
Huis.